

γούτο ὀρθή ἐπὶ τῶν κυμάτων· ὥστε μὴ ἔχοντες τι ἄλλο νὰ ἰδῶμεν εἰς Σπαλάτον, ἐπέβημεν εἰς αὐτήν, καὶ ἀπεπλεύσαμεν πάλιν. Ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ πατήθην εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου. Ἀντὶ δεκατριῶν, ἐμείναμεν εἴκοσι ἡμέρας εἰς τὸ Σπαλάτον. Ἀλλ' ἂρ' ἐτέρου, ἀντὶ τριάκοντα, μόνον εἰκοσιτρεῖς ἡμέρας ἐμείναμεν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τέλος, ἐπειδὴ ὁ ἄνεμος ἦτον ἐναντίος, ἐπειδὴ ὁ πορθμὸς τῆς Ζακύνθου εἶναι στενός, ἐπειδὴ αἱ ἀκταὶ εἶναι ἐπικίνδυναι, καὶ διὰ ἄλλους λόγους ἰσχυροὺς καὶ πολλοὺς, ἐρρίψαμεν τὴν ἀγκυρὰν εἰς Κλαρένσαν, καὶ ἐδῶ ἐχωρίσθημεν ἀπὸ τὸν υἱὸν τοῦ σκυλοπνίκτου, ὅστις εἶχε κοιτίδα τὴν Ἀδριατικὴν, ἐκπληρώσαντες τὰς ἀμοιβαίας συμφωνίας μας, ἕκαστος ὡς τὰς ἐννοεῖ· ἐγὼ μὲν ὑποσχεθεὶς αὐτῷ ναῦλον, τῷ τὸν ἔδосα ἀκέρατον, ἐκεῖνος δὲ ὑποσχεθεὶς νὰ μὲ ἀποσιβᾷ εἰς Πάτρας μεθ' ἡμέρας ὀκτώ, μὲ ἀπεβίβασεν εἰς Κλαρένσαν μεθ' ἡμέρας ἐξήκοντα.

Α. 'Ρ. 'Ρ.

Ἐπιστολὴ Κ. Φ. ἐξ Αἰγύπτου.

Φίλε!

Σοὶ γράφω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ Μέρμωνος, ὡς ὁ Γέτης ἔγραφε τὰ ποιήματά του ἐπὶ τῶν τρυφερωτέρων νώτων τῆς ἐρωμένης του.

Σὺ, ὁ καθήμενος ὑπὸ τοὺς κίονας τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἀτενίζων τὸ Φάληρον καὶ τὴν Σαλαμῖνα, τὰ θέατρα τῆς μεγάλης καὶ ἀληθοῦς ἱστορίας, ἔχεις δίκαιον ἀγνοῶν ποῖος εἶναι ὁ Μέρμων, καὶ τί ζητεῖ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ, ὁ διατρέξας θαλάσσας καὶ ἐρήμους διὰ νὰ τὸν γνωρίσω, δὲν ἔχω ἐπίσης δίκαιον, θέλων νὰ σοὶ τὸ διδάξω;

Ἡ τελευταία μου ἐπιστολὴ σοὶ ἐστάλη ἀπὸ Κανόνα, τὰς Αἰγυπτιακὰς Θήβας, ἕκτον ὁδοῦχοντα ὥρας μακρὰν τῆς Ἀλεξανδρείας· εἰς τὰ ἐνδότερα. Ἐκεῖ ἔμεινα πολλὰς ἡμέρας, ἐκεῖ πολλὰς ἀκόμῃ θά ἔμενον, ἀν εἶχον σκοπὸν, ὡς ἔχω ἐπιθυμίαν, νὰ σπουδάσω λεπτομερῶς τὸν κόσμον τῶν θαυμάτων τοῦτον. Χθὲς ὅμως ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω, καὶ νὰ ἐυθισθῶ περαιτέρω εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον. Ἀλλὰ πῶς, χωρὶς νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τὸν Μέρμωνα;

Ἀρ' ἐσπείρας λοιπὸν ἐναύλωσιν πλοῖον, καὶ ἐπέβην εἰς αὐτὸ τὰ ἐφόδια καὶ τὰς σημειώσεις μου. Ὀλίγον μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἡγέρθη καὶ ἐξήπνησα τὸν Ἀράβα ὑπρέτην μου.

— Ὅγλήγορα, εἶπα, πηγαίνομεν!

— Διὰ ποῦ, αὐθέντα; μ' ἐρώτησε τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς του.

— Πῶς διὰ ποῦ; Εἰς τὸν Μέρμωνα· δὲν σοὶ τὸ εἶπ' ἀπὸ χθὲς;

— Βέβαια, πλὴν, αὐθέντα, δὲν ἐξημέρωσεν, εἶπεν ὁ δυστυχής, ὡς ἐλέγχων τὴν σκληρότητά μου.

— Δὲν ἐξημέρωσεν! Ακούεις! Βέβαια, διότι δὲν ἐξημέρωσε πρέπει νὰ κινήσωμεν. Πρέπει νὰ εἴμεθα ἐκεῖ πρὶν ἐξημερώσῃ. Ἐμπρός.

— Πρὶν ἐξημερώσῃ! μοι εἶπεν, ἐλπίζων διὰ τῶν ἐνστάσεων του νὰ κερδίσῃ τὴν δίκην τοῦ ὕπνου του. — Καὶ μὲ τὸ σκότος πῶς θὰ ἰδῇτε τὸν Μέρμωνα;

— Νὰ τὸν ἰδῶ, ἀνόητε; δὲν μοι μέλει νὰ τὸν ἰδῶ. Θέλω νὰ τὸν ἀκούσω.

— Νὰ τὸν ἀκούσῃτε! Ἀλλάχ, ἀλλάχ! εἶπεν ἀγριῶν ὀφθαλμούς εὐρυτάτους.

— Χωρὶς ἄλλο! νὰ τὸν ἀκούσω νὰ τραγοῦδῃ.

Ὁ Ἀραβὶς ἐκίνησεν ἐμφαντικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ ὡς λέγων. Κρίμα εἰς τὸν αὐθέντην, καλὸς εἶναι, πληρώνει καλὰ, ὅμως τί τὸ ὄφελος; καθὼς ὅλοι οἱ φράγκοι.... λωλός!

Ταῦτα μὲν διελογεῖτο ὁ Ἀραβὶς. Ἀλλ' ἵνα μὴ ὑποπτεύσῃ καὶ σὺ, ὦ Ἕλλην μου, τοῦτοις τι παραπλήσιον, ἃς σπεύσω νὰ σ' ἐνθυμήσω ὅτι ὃν ἐπεθύμουν μετὰ τόσης σπουδῆς ν' ἀκροασθῶ, ἦν οὐδεὶς ἄλλος ἢ ὁ ἐπὶ τῆς ἀρχαιότητος περίφημος φωνητικὸς ἀνδρὶς τοῦ υἱοῦ τῆς Ἡοῦς.

Ἀκουσον τί διηγούνταί αἱ σημειώσεις μου.

Ἄν ἀνοίξῃς, λέγουσι, τὸν Ὀμηρὸν σου, θέλεις εἶδει ὅτι ὁ Μέρμων ἦν ὁ ὠραιότατος τῶν ὅσοι ἐπολέμησαν ὑπὸ τὰ τεῖχη τῆς Τροίας (1), ὅπου ἦλθε, ἑοθητὸς τοῦ Πριάμου, μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἑκτορος. Διὰ τὸ ἔσοχον τοῦτο κάλλος του ἴσως νὰ ἐπεκλήθη ἡ καὶ νὰ ἐνομισθῇ ἀγαθὸς υἱὸς τῆς φαεινῆς Ἡοῦς (2). Ὁ Μέρμων ἦν εἰς τῶν ἀνδρειοτάτων συμμάχων τῶν Τρώων, καὶ ἀφ' οὗ ἐφόνευσεν τὸν Ἀντίλοχον, ἔπεσε τέλος ὑπὸ τὸ ἐκδικητικὸν ξίφος τοῦ Ἀχιλλέως. Τότε ἐνδακρὺς ὤρμησεν ἐξ οὐρανοῦ ἡ ῥοδοπτερυγὸς μήτηρ του, καὶ ἀνῆρπασε τὸν νεκρὸν υἱὸν τῆς, καὶ μετέβαλεν αὐτὸν εἰς ὄρνιν, καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ποτισθὲν μὲ τὸ αἷμά του ἀνέβλυσεν πηγὴν ῥέουσα πορφυροῦν νάμα (3).

Ἰδοὺ ἔμαθες, ἂν δὲν τὸ ἤξευρες, τίς ἦτον ὁ Μέρμων. Τώρα δὲ ἀκούε καὶ τί θέλει εἰς Αἴγυπτον. Ἄκουε πάλιν τὰς σημειώσεις μου.

Ὁ Μέρμων οὗτος ἦν μέγας Βασιλεὺς κατὰ τοὺς μὲν ἐν Ἀσσυρίᾳ, κατὰ τοὺς δὲ ἐν Περσίᾳ, κατ' ἄλλους ὅμως, καὶ μετὰξὺ αὐτῶν ὁ Ἡσίοδος (4), ἐν ταῦθα ποῦ ἐν Αἰθιοπίᾳ· διὰ τοῦτο, ἐξακολουθεῖ ὁ Ὀβίδιος, φονευθεὶς ὁ Μέρμων μετεμορφώθη εἰς πτηνόν, ἡνοῖξε τὰς πτέρυγας καὶ ἐπέταξε κατ' εὐθείαν πρὸς τοὺς Αἰθίοπας, καὶ ἐκεῖθεν κατ' ἔτος αἱ μεμνονίδες κληθεῖσαι ὄρνιθες καθιπτάμεναι εἰς Τρωάδα, περιπετῶσι περὶ τὸν τάφον του τρεῖς, καὶ μετὰ ταῦτα, εἰς δύο τάγματα διαιρούμεναι, ἀγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἀγνίζουσι διὰ τοῦ αἵματός των τὸν τόπον τῆς θανῆς του.

Πρὸς τὸν μέγαν καὶ θαυμάσιον τοῦτον βασιλέα ἐννοεῖται ὅτι οἱ ὑπήκοοί του Αἰθίοπες, ἡ οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Θεβαΐδος ὅμοροι τῇ Αἰθιοπίᾳ, ἀνῆγειρον ἀνδριάντας περὶ τὰς Θήβας, ἡ μᾶλλον ἐντὸς τῆς Περαιᾶς, τοῦ Θεβαϊκοῦ προαστείου τοῦ πέραν τοῦ Νεῖλου. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ Ἀνδρὶάς, ὅταν ἐβόλεπε τὴν μητέρα του μειδιδῶσαν εἰς τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ, τὴν ἡσπάζετο δι' ἀφράστου τινος ἀρμονίας, ὡς κιθάρας ἀοράτως κρουθείσης, καὶ ὅταν πάλιν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐκλινε πρὸς τὴν δύσιν, τὸ ἀποχαιρέτα διὰ κλαυθμοῦ ὡς θραυομένης χορδῆς.

Te veniente die, te descendente canebat. (5)

Πόσοι συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος ἀναφέρουσι τὸν μελωδικὸν Ἀνδριάντα μὴ εἶναι ἀδύνατον ἐκ τῆς ἐρήμου ταύτης νὰ σοὶ εἰπῶ. Ὁλη μου ἡ ἐβιβλιοθήκη εἶναι αἱ σημειώσεις μου, καὶ εἰς αὐτάς εὕρισκω τὸν Στράβωνα, τὸν Πausanίαν, Δίονα τὸν Χρυσόστομον, τὸν Λουκιανόν, τὸν Πτολεμαῖον, τὸν Διονύσιον τὸν Περιηγητὴν, καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων τὸν Ἰουβενάλην,

(1) Ὀδ. Α. 522. — (2) Ὀδ. Α. 488. καὶ Εὐστ. εἰς Ὀδ. Α. 522. — (3) Ὀβιδ. Μεταμ. — (4) Θεογ. 984.

(5) Virg. georg. IV.

τὸν Πλίνιον καὶ τὸν Τάκιτον, ὅστις μᾶς διηγέται ὅτι ὁ Γερμανικὸς ἤκουσε τὸν λίθινον ψάλτην. Ὅταν ἐπιστρέψω θὰ με εἰπῇς ποίους ἄλλους γνωρίζεις.

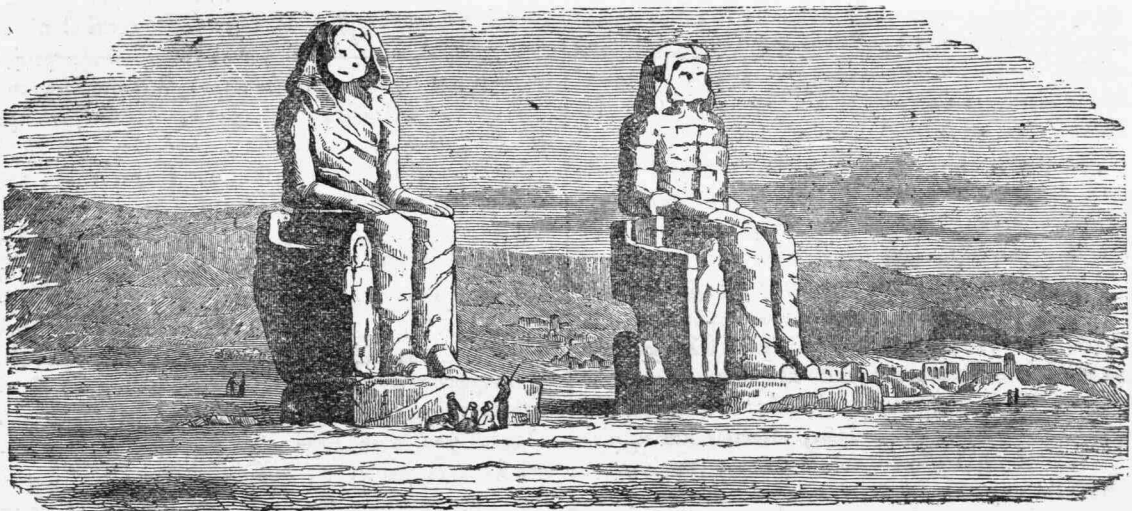
Ἐν τούτοις ὁ Ἀνδριάς οὗτος σώζεται, καὶ ἔννοεῖς καλλήτερά ἀπὸ τὸν Ἀραβὰ μου τὴν ἀνυπομονησίαν μου ὅπως παρευρεθῶ εἰς τὴν ἐωθινὴν προσευχὴν του.

Ὁ Ἀραψ μου λοιπὸν ἠναγκάσθη ν' ἀποσείσῃ τὸν ὕπνον του, καὶ ἀπῆλθομεν. Ἦτον νύξ βαθεῖα ἀκόμη καὶ σιγῇ. Πέριξ ἡμῶν τὴν γῆν ἐκάλυπτε πυκνὸν παραπέτασμα σκότους, καὶ μόνον ἐφαίνετο τὸ στιλπνὸν ρεῦμα ἐφ' οὗ ἐφερόμεθα, μόνῃ δ' ἤκούετο ἡ ὑπόκωφος ὕλακῃ τοῦ καταρρέοντος ποταμοῦ. Δὲν ἤξεύρω πῶς νὰ σε περιγράψω, φίλε, τί αἶσθημα μ' ἐκυρίευν ἐν ᾧ διέπλεον οὕτως ἐν τῇ σκότει τὸν ἀχανῆ ποταμόν. Ἐν ᾧ ἡ φύσις ἡρέμει, αὐτὸς μόνος ἐπορεύετο τὴν διηνεκέα του πορείαν· ἐν ᾧ ἡ φύσις ἐσίγα, αὐτὸς μόνος ἐβόα διὰ τῶν ἐρήμων. Ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ πλάστου ἔλαβε τὴν ὥτιν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παντός, ὅτε τὴν ἔλαβον καὶ τῶν ἀστέρων αἱ μυριάδες, καὶ ὡς αὐτοὶ τὴν ἀκολουθεῖ ἀναγκαίως, ἀκατασχέτως. Εἰς τούτου ἐφερόμην τοὺς κόλπους, καὶ τὸ με-

γαλοπρεπές, καὶ τὸ ἰσχυρὸν, καὶ τὸ ἀέναν τοῦ ρείθρου αὐτοῦ μοι ἐφαίνετο ὡς μία τῶν ἀμέσων ἐπὶ γῆς παραστάσεων τῆς θείας δυνάμεως.

Εἰς δὲ τὸν Ἀραβὰ μου ἐκάστη πτυχὴ τοῦ ὑποφρίσσοντος ὕδατος ἐφαίνετο κροκόδειλος, καὶ παρεμύνευε μὲ τὸ πυροβόλον εἰς τὸν βραχίονα.

Ὅταν ἀπέβημεν εἰς τὴν Περσίαν, ὡς ἐλέγετο ἡ ἀριστερὰ ἀκτίς, (1) σκοτεινὴ ἦτον ἀκόμη ἡ νύξ. Εἰς τῶν ἀστέρων ὅμως τὸ φῶς εἶδα ὡς εἶχεν ἰδῆ καὶ ὁ Στράβων, δύο Ἀνδριάντας, ἡ μᾶλλον κολοσσούς οὐρανομήκεις, καὶ ἀπὸ τὸν ὁδηγόν μου, ὅστις πολλάκις συνώδευσεν ἐδῶ ὁδοιπόρους, ἐπληροπορήθην ὅτι ὁ ἐλάσσων, ὁ ἑορειότερον κείμενος, ἦν ἐκεῖνος ὃν ἐζήτητον. Ἀλλὰ τί ἦν ὁ ἄλλος, ποῖον δὲ σχῆμα, ποῖαν τέχνην, ποῖον ῥυθμὸν εἶχεν ἑκάτερος, περὶ τούτων μοι ἦν ἀδύνατον νὰ κρίνω παραχρῆμα, ἦσαν ὅλα ζητήματα, ἐφ' ὧν ἡπλοῦτο τῆς νυκτὸς ὁ μανδύας. Δὲν ἔμενε λοιπὸν καὶ εἰς ἐμὲ εἰμὴ ν' ἀπλώσω τὸν ἐμὸν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Μέμνονος, ν' ἀπλωθῶ ἐπ' αὐτοῦ καὶ νὰ περιμένω.

Τὸ Μενμόριον.

Ἄμα δὲ ἤρχισε νὰ ὑποφύσῃ τὸ λυκαυγές, ἀνέπῃθη, καὶ συνεκέντρωσα τὰς πέντε αἰσθήσεις μου, εἰς μίαν, τὴν ἀκοήν. Ἡ αὐγὴ διῆλθε δι' ὅλων τῶν τόνων τῆς διαπασῶν τῶν χρωμάτων, ἀπὸ τοῦ ρευστοῦ μαργαρίτου μέχρι τῆς πορφύρας καὶ τῆς φλογὸς καὶ μέχρι τοῦ ρευστοῦ χρυσοῦ, ἀλλὰ φωνὴ οὐδεμία. Ἀνέβην τότε, δηλαδὴ ἀνέσπρην, ἀνερπήθην, ἀνερρίχθην εἰς τὰ γόνατα τοῦ Μέμνονος, βοηθούμενος μὲ χεῖρας καὶ πόδας, ἐπῃθῃσα εἰς τοὺς ὦμους του, ἐπλησίασα τὸ οὖς εἰς τὸ στόμα του, ἀλλὰ τίποτε, οὐδὲ γοῦ, ἔμενεν ἄφωνος ὡς ἀγαλμα ὅπου ἦτον. Περιέμεινα· τὸ φῶς ἤξανεν, ἡ ὥρα τοῦ ἐωθινοῦ ἀσπασμοῦ παρῆλθεν, ἀλλ' ὅσα καὶ ἂν εἶχον τὰ ὅσα τεταμένα, ὥστε νὰ ῥοφίσωσι καὶ τὴν ἀσθενεστάτην πνοὴν, καὶ ἂν ἦν ὡς ἡ τῶν πτερυγίων τῶν μελισσῶν, καὶ τὸν ἐλάχιστον τόνον, ἂν ἦν ὡς ὁ τοῦ ἀναπτυσσομένου κάλυκος, οὐδεὶς παλμὸς προσέβαλε τὸ ἀκουστικόν μου τύμπανον, καὶ ἐνόησα, ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ περιέμενον μάτην.

Ὁ Μέμνων λοιπὸν δὲν ὠμίλει ἐμπρός μου. Τοῦτο ἦν προφανές. Ἀλλ' ἐμπρὸς τούτων ἄλλων φαίνεται ὅτι ὠμίλησε. Διατί;

Καὶ λέγων τοῦτο τὸ διατί, μὲ τέσσαρα ἢ πέντε πηδήματα ἀπὸ τοὺς ὦμους τοῦ ἀγάλματος εὐρέθην εἰς τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν γονάτων αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἤρχισα νὰ στρέφωμαι περὶ αὐτό, καὶ νὰ τὸ παρατηρῶ λεπτομερῶς, ὡς ζητῶν ἀπ' αὐτοῦ τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας μου.

Καὶ πρῶτον μὲν εἶδα ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀγάλματα ἔχουσιν ἐντελῶς τὸν αἰγυπτιακὸν ῥυθμόν, τοὺς πόδας σχεδὸν ἠνωμένους, τὰς χεῖρας παρὰ τὰ πλευρὰ καὶ ἐπὶ τῶν σκελῶν τεταμένας, εἰς τὴν κεφαλὴν φέρουσιν καλασίρεις ἡ αἰγυπτιακὰς τιάρας, καὶ ἀθηνται ἐπὶ θρόνων, κατ' οὐδὲν διαφέροντα τῶν ἀνδριάντων οὗς οἱ Αἰγύπτιοι βασιλεῖς ἀνῆγειρον ἑαυτοῖς πρὸ τῶν πυλόνων τῶν οἰκοδομικῶν των μεγαλουργημάτων.

Ἐπειτα δ' ἐμέτρησα τὸ ὕψος των, καὶ εἶδα ὅτι εἶναι περίπου 60 ποδῶν, ἥτοι ἴσον μὲ τὸ ὕψος τοῦ Παρθενῶνος ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τῆς κορυφῆς του, ὅτι δὲ ὁ Μέμνων εἶναι τοῦ ἄλλου κατὰ τι βραχύτερος.

Τέλος δὲ παρετήρησα ὅτι ὁ μὲν ἄλλος ἀνδρίας ἦν μονόλιθος ἐκ λίθου ἀμυγδαλίτου σκληροῦ, ὁ δὲ τοῦ Μένωνος, ὅμοιος μ' ἐκείνον μέχρι τοῦ μέσου, ἐκείθεν ἔως ἄνω σύγκειται ἀπὸ πέντε λίθων στιβάδας.

Κατὰ Πausανίαν ὁ Καμβύσης, ὅταν ἐξεστράτευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατέκοψε τὸν Ἀνδριάντα. Ἀλλ' ὁ Στράβων, πιθανώτερα λέγων κατὰ τὰς σημειώσεις μου, φρονεῖ τὸν ἀκρωτηριασμόν του ἐκ σεισμοῦ προελθόντα. Καὶ τῷ ὄντι μέγας σεισμός εἶχε συμβῆ ὀλίγα ἔτη πρὸ τῆς ὁδοποιρίας τοῦ Στράβωνος, εἰς τὰ 27 π. Χ. Τότε λοιπὸν ἀπεκόπη, ὡς φαίνεται, τὸ ἄνω μέρος τοῦ κολοσσοῦ, διότι ὁ λίθος αὐτὸς ἔχει φλέβας, καὶ εἰς αὐτὰς εὐκόλως χωρίζεται. Ἐπεσεκέυατε δὲ τὸν κολοβωθέντα ἀνδριάντα αὐτοκράτωρ τις μεταγενέστερος τοῦ Ἀδριανοῦ, πιθανῶς ὁ Σεπτίμιος Σεβήρος, ὅστις τὸν ἐπεσκέφθη ἐπὶ τῆς περιόδου του. Κολοσσιέα προτομή ἀνδριάντος κεῖται κατὰ γῆς, ἐντεθαμμένη κατὰ τὸ ἥμισυ. Ταύτην ἐκλαμβάνω καταπεσοῦσαν ἀπὸ τοῦ Μένωνος, καὶ ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς σοὶ γράφω καθήμενος.

Ἐπειτα ἤρχισα νὰ παρατηρῶ τὰ ἀγάλματα ἐμπεριστατωμένως καὶ λεπτομερῶς. Οἱ ἐμπρόσθιοι τῶν θρόνων πόδες κοσμοῦνται ἐκατέρωθεν διὰ δύο ἀγαμάτων γυναικείων, 15 ποδῶν ὕψος ἔχόντων, καὶ μετὰ πολλῆς κομψότητος εἰργασμένων· ἔχουσι δὲ καὶ οἱ δύο ἀνδριάντες ἐπιγραφάς, καὶ μάλιστα ὁ τοῦ Μένωνος εἶναι κατακεκαλυμμένος ἀπὸ τοιαύτας, καὶ Αἰγυπτιακάς, καὶ Λατινικάς καὶ Ἑλληνικάς. Ἐπεχείρησα ἀμέσως νὰ τὰς ἀντιγράψω, ἀν καὶ, δὲν ἀμφιβάλλω, χίλιοι πρὸ ἐμοῦ τὰς ἀντέγραφον. Ἐλπίζω ὅτι θὰ μ' εὐγνωμονήσῃς ὅτι δὲν σοὶ τὰς στέλλω.

Φαντάσθητι τὸν θυμόν μου ὅταν εἰς ὅλας τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας εὔρον τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἀτομικῆς δυσμενείας τοῦ ἀνδριάντος πρὸς ἐμέ. Ὅλαι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἦσαν μαρτυρικὰ ἀνθρώπων διαφόρων τάξεων, γενῶν καὶ χρόνων, ἀνθρώπων μικρῶν καὶ μεγάλων, γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, ἰδιωτῶν καὶ ἀρχόντων περὶ τῆς μελωδικῆς τοῦ Μένωνος ἱκανότητος.

Πολλοὶ κηρύττουσιν ὅτι ἤκουσαν τοῦ Μένωνος καὶ δις καὶ πολλάκις οἱ εὐτυχεῖς, καὶ προσθέτουσιν ἐνίοτε ὅτι ἀκούσαντες ἐμνήσθησαν τῶν φίλων των, καθιστάντες οὕτως αὐτοὺς κοινωνοὺς τῆς εὐσεβοῦς προσκλήσεως. Ἀναγνώρισον κἀν ὅτι ἡ φίλιὰ μου ἀξίζει τὰς ἀρχαίας φιλίας. Βλέπεις ὅτι ἐμνήσθησαν σοὺ καὶ χωρὶς ν' ἀκούσω τοῦ Μένωνος.

Ἡ παλαιότητα ἐπιγραφῆς τοιοῦτου εἶδους ἦν ἀπῆντησα ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος, εἶναι τοῦ 11 ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ Νέρωνος, δηλ. τοῦ 65 ἔτους μ. Χ. Διότι τὰ πλεῖστα τῶν ἐπιγραφικῶν τούτων ἀποδεικτικῶν ἔχουσι καὶ ὑπογραφὴν καὶ ἡμερομηνίαν. Πολλαπλασιάζονται δὲ μάλιστα αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἀδριανὸς, περιηγούμενος τὴν Αἴγυπτον μετὰ τῆς γυναικὸς του Σαβίνης, ἐπεσκέφθη καὶ τὸν θαυματουργὸν ἀνδριάντα. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐνεπιστεύθη τὴν ἀθανασίαν τοῦ ὀνόματός του εἰς τὴν διάρκειαν τοῦ μνημείου, ἐγγράφας αὐτὸ εἰς τὸν αἰώνιον λίθον. Πολλοὶ δὲ τῶν τῆς συνοδείας του, ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν συγγραφικὴν ἢ ποιητικὴν ἱκανότητα, ἐμαρτύρησε τὸ θαῦμα ἢ διὰ πεζοῦ λόγου ἢ δι' ἐμμέτρου. Πρὸ πάντων δὲ διακρίνεται μεταξὺ τῶν αὐλικῶν ποιητῶν μία ποιήτρια, ἡ Ἰουλία Βαβίλλα, ἥτις ἀπᾶς εὐρύσσει τὴν ῥαχὶν τοῦ Μένωνος,

δὲν ἤθελε νὰ τὴν ἀφήσῃ πρὶν τὴν κατακαλύψῃ μετὰ στίχους. Αὕτῃ φροντίζει νὰ μᾶς διδάξῃ ποσάκις ἠκούσθη ὁ ἀνδρίας, πρὸ πάντων ὅμως νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι κατὰγεται ἡ ἰδίᾳ ἐκ τοῦ βασιλικοῦ αἵματος τοῦ Ἀντιγόνου· ἐν γένει δὲ παρετήρησα ὅτι τὸ ἄσμα τοῦ Μένωνος εἶχε τὸ ἰδίωμα νὰ ἐξάπτῃ τὴν ποιητικὴν ἀδολεσχίαν τῶν γυναικῶν. Οὕτως εὐρίσκω στίχους καὶ τινος Καικιλίας Τρεβούλλας, καὶ ἀκόμη καὶ τῆς θυγατρὸς τῆς. Αἱ ἐπιγραφαὶ ἐξακολουθοῦσι καὶ ἐπὶ Ἀντωνίου. Ἀπὸ τῆς τρίτης ὅμως ἑκατονταετηρίδος μετὰ Χριστὸν παύουσι.

Τοῦτο μὲ κατέστησε προσεκτικόν. Ὁ πρῶτος περὶ τῆς φωνῆς τοῦ Μένωνος ὁμιλῶν εἶναι ὁ Στράβων, καὶ αὐτὸς διστακτικῶς μάλιστα. Ἡκούσαμεν λέγει ἤχον, καὶ ἐγὼ καὶ οἱ περιστώτες ὅλοι. Ἀλλὰ πόθεν, ἐκ τοῦ ἀγάλματος, ἐκ τῆς θάψεως ἢ ἐκ τινος τῶν περιεστώτων ἐξῆλθε δὲν ἠμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ. Ἀκούεις τὸν ἄπιστον; Πρὸ αὐτοῦ ὅσοι ἀναφέρουσι περὶ Αἰγύπτου, οὔτε ὑποπεύουσι τοῦ ἀγάλματος τὰ μουσικὰ προτερήματα. Ὁ Διόδωρος λέξιν δὲν λέγει περὶ αὐτῶν, καὶ δὲν εἶναι ἀνθρώπος νὰ ἤξεύρῃ καὶ νὰ μὴν εἴπῃ. Κατὰ τὰ τέλη τῆς δευτέρας χριστιανικῆς ἑκατονταετηρίδος, τότε ὅταν σβύνονται οἱ πλεῖστοι χρησμοί, αἱ πλεῖστοι φωναὶ τῆς εἰδωλολατρίας, παύουσι καὶ αἱ περὶ τοῦ φωνητικοῦ Μένωνος μαρτυρίαι. Τώρα ἐνθυμήσου, παρακαλῶ, ὅτι ὀλίγον πρὸ τοῦ Στράβωνος ἠκρωτηριάσθη ὁ Ἀνδρίας, καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς 6' ἑκατονταετηρίδος ἐπεσκευάσθη, καὶ θὰ ἰδῇς μαρτυρούμενον ὅτι ἀνέπεμπε φωνὴν γοερὰν ἐν ὅσῳ μόνον ἦν τεθραυσμένος· οὔτε πρὶν, οὔτε ἔπειτα δὲν λέγεται τι τοιοῦτον. Τί λοιπὸν τὸ μυστήριον τοῦτο;

Ταῦτα ἀνεκύνκλουν κατὰ νοῦν, θεῖς μὲν, ὡς βλέπεις, τὸ ζήτημα, ἀλλ' ἀδυνατῶν νὰ τὸ λύσω, ὅταν περιφέρων τὰς ὄψεις ἐπὶ τοῦ κολοσσοῦ, μεταξὺ τῶν μυρίων νέων ἐπιγραφῶν αἵτινες πανταχοῦ διασταυροῦνται μετὰ τῶν ἀρχαίων ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ κολοσσοῦ μου, ἀνεκάλυψα μίαν, ἀγγλιστὶ γεγραμμένην, ἣν εἶχε γράψῃ τις ἀγαθὸς καὶ σοφώτερός μου ὁδοιπόρος, προῖδὼν τὸν δισταγμόν μου. « Τὸ ἄσμα τοῦ Μένωνος, ἔλεγεν ἡ ἐπιγραφή, δὲν ἦν ἐνέργεια ὑπερφυσική. Αἱ ἀκτῖνες, θερμαίνουσαι τὴν τραχεῖαν ἐπιφάνειαν τοῦ τεθραυσμένου λίθου, ὑγρανθεῖσαν ὑπὸ τῆς νυκτερινῆς πάχνης, τὴν ἐξελέπιζον βιαίως, καὶ ἀπέσπων τὸν ἤχον. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι τοῦ Χαμπολλίωνος. » Λοιπὸν ἐννοεῖς; ὁ Ἀνδρίας ἀρ' οὕτω μόνον συνετρίβη, ἔκτοτε ἤρχισε νὰ ἐκπέμπῃ ἤχον τινα, διότι εἰς τὴν ἐπὶρροήν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐξετέθη τοῦ ῥήγματος ἡ ἀκατέργαστος ἐπιφάνεια. ἀλλ' ὁ ῥωμαῖος αὐτοκράτωρ ὅστις τὸν ἤκουσεν, εἶπεν ἐν τῇ σοφίᾳ του· Ἄν ὁ ἀνδρίας οὗτος, ἡμῖς ὦν, ἄδει ὡς κρουομένη κιθάρα, ὅταν συμπληρωθῇ, ὅταν μάλιστα ἀποκτήσῃ στόμα, πῶς δὲν θὰ ψάλλῃ! καὶ τὸν ἀνεπλήρωσεν· ἀλλὰ τῷ συνέβη ὅτι εἰς τὴν γραίαν ἥτις ἔδωσε διπλάσιαν τροφήν εἰς τὴν ὀρνιθία τῆς διὰ νὰ γεννᾷ αὐγὰ διπλάσια. Ἡ ὀρνὶς ἐπάχυνε καὶ αὐγὰ δὲν ἐγένετο πλέον. Συμπληρωθεὶς καὶ ὁ ἀνδρίας ἐσιώπησε.

Ἐννοεῖς λοιπὸν ὅτι ἐψάλλεν ὅχι καθ' ὁ υἱὸς τῆς Ἡοῦς.

Ἀλλὰ νὰ ἰδῇς ὅτι καὶ οὔτε εἶναι υἱὸς τῆς Ἡοῦς. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν ἐπιγραφῶν, ἐστράφην εἰς τὴν τῶν ἱερογλυφικῶν. Ἡ-ζεύρεις; ἔγινε τώρα βαθὺς εἰς τὴν ἱερογλυφικὴν ἐπι-

στήμην, κατώρθωσα σχεδὸν νὰ συλλαβίσω. Εἰς τὴν θάσιν λοιπὸν τοῦ ἀγάλματος ὑπάρχει ἐπιγραφή ὠραιότατη. Τὰ γράμματα, ἢ μάλλον τὰ σχήματά της ἔχουσι περίπου 1 ποδὸς ὕψος, καὶ ἰδοὺ περίπου τί λέγει; « Ὁ ἡγεμὼν τῆς ὑπερτάτης χώρας καὶ τῆς κατωτάτης χώρας, ὁ ἀναμορφωτὴς τῶν ἡθῶν, ὁ τὸν κόσμον ἔχωρ ἐν ἡμερῇ, ὁ Ὡρος, δς, μέγας ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ, ἐπάταξε τοὺς βαρβάρους, ὁ βασιλεὺς ἡλῖος, ἡγεμὼν τῆς ἀληθείας, υἱὸς τοῦ ἡλίου, Ἀμενόθφ, μετριαστὴς τῆς καθαρᾶς χώρας, ἀγαπητὸς τοῦ Ἀμορ-Ρά, βασιλεὺς τῶν Θεῶν. »

Τί σοι ἔλεγα; Ὁ Μέμωνων τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων καὶ παραδόσεων καὶ ἐπιγραφῶν, εἶναι Ἀμενόθφ, δηλ. Ἀμένοφις ὁ Γ'. τῆς ΙΗ'. δυναστείας εἰς τὴν ἱερογλυφικὴν ἐπιγραφὴν, ἥτις θεβαίως ἡξέυρει καλλήτερα, διότι εἶναι κατὰ 1700 ἔτη ἀρχαιότερα ἐκείνων, καὶ πιθανῶς σύγχρονος τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζη τὸ πρωτότυπον τοῦ ἀγάλματος. Καὶ τὸ ἔλεγον οἱ δυστυχεῖς ἱερεῖς εἰς τὸν Πausανίαν. « Τί Μέμνονα μᾶς λέγετε; ἐφώναζον. Αὐτὸς εἶναι ἐγγχώριος ἡμῶν Βασιλεὺς, καὶ ὀνομάζεται Φαμενόφ, ὃχι Μέμωνων. » Ἀλλὰ τίς τοὺς ἤκουε;

Πρόσθετε ὅτι καὶ εἰς τὸν ἄλλου ἀγάλματος καὶ τὰ νῦτα καὶ τὴν θάσιν ὑπάρχουσιν ἐπιγραφαὶ ἱερογλυφικαί, καὶ ἐκεῖναι τὸν Ἀμενόθφ ὀνομάζουσαι, καὶ ἐπὶ τῶν γυναικῶν τῶν εἰς τοὺς πόδας τῶν θρόνων ἄλλαι, ὀνομάζουσαι ἡ μὲν τὴν *Τμαν-Ἐμ Βά*, μητέρα τοῦ Ἀμενόθφ, ἡ δὲ τὴν *Τατάρ*, γυναῖκα αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πόθεν αὐτὴ ἡ ἱστορικὴ σύγχυσις, πόθεν αὐτὴ ἡ ἀξίωσις τῶν Ἑλλήνων ν' ἀναβαπτίσωσι τὸν γ'. Αἰγύπτιον Βασιλέα τῆς ιη'. δυναστείας; Θέλεις νὰ σοὶ τὸ εἰπῶ; Ἐκλαμβάνω ὡς ἐβέβαιον ὅτι θαίεπες *Ναί*, διότι θὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι εἰμαι μόνος μετὸν Ἀραβὰ μου, καὶ ἂν δὲν ἔχω καὶ σὲ εἰς δὴ νὰ διακοινώσω τὰς ιδέας μου, θὰ ὑπάγω νὰ τὰς φωνάξω ὡς τὸν ἀρχαῖον Μίδαν εἰς τοῦ Νεῖλου τοὺς καλαμῶνας. Ἰδοὺ λοιπὸν.

Μεμνόριον εἰς τὴν Αἰγυπτιακὴν σημαίνει νεκροταφεῖον. Ὁ Ἀμένοφις λοιπὸν, ζῶν εἰς τὰ 1680 π. χ., ὠκοδόμησε νεκροταφεῖον λαμπρὸν, ὑπόγειον καὶ ἐπίγειον οἰκήματα εἰς τὴν ἀντιπέραν τῶν Θηβῶν ὄχθην, καὶ ἐμπρὸς τῶν πυλῶνων αὐτοῦ, κατὰ τὸ κοινὸν ἔθος, ἔστησεν ὡς μνημεῖα καὶ ὡς φύλακας, τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνδριάντας. Ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων λοιπὸν τὸ μέρος τοῦτο ἐλέγετο μεμνόριον, καὶ οἱ Ἀνδριάντες, οἱ ἐν τῷ Μεμνονίῳ Ἀνδριάντες. Ἐννοεῖς τῶρα ὅτι προβαίνοντος τοῦ καιροῦ, συγχρομένων τῶν ιδεῶν, ὁ ἐν τῷ Μεμνονίῳ Ἀνδριάς, ἔγινεν Ἀνδριάς τοῦ Μέμνονος. Τίνος Μέμνονος; Τί ἐρώτησις; τοῦ Βασιλεὺς τῶν Αἰθιοπῶν. Καὶ ἰδὲ πῶς ὅλα συμβιβάζονται. Εἰς τὰ 27 π. χ. ἡ γῆ σείεται, ὁ ἀνδριάς θραύεται εἰς τὸ μέσον, καὶ πᾶσαν αὐγὴν ἡ μεταβολὴ τῆς θερμοκρασίας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ρήγματος ἀποτελεῖ ἤχον. Δὲν εἶναι ὁ Μέμωνων, ὁ υἱὸς τῆς Ἡοῦς, ὅστις χαιρετᾷ τὴν μητέρα του; Ἡ πολὺκροτος λοιπὸν αὕτη δεισιδαιμονία, ἡ ἐπὶ δύο αἰῶνας ἀσχολήσασα τοὺς ἀρχαίους, ἔστηρίζετο εἰς ἀπλοὺν παῖγνιον λέξεων!

Ἐν τούτοις εἰς τὰς φαιδράς του ἡμέρας ὁ Μέμωνων ἔφαλλεν οὐ μόνον πρωῒνόν, ἀλλὰ καὶ ἑσπερινὸν ὕμνον. Ἰδοὺ ὅμως ὁ ἡλῖος δύει, καὶ ὁ ἀκαμπτος Μέμωνων, ἡ Ἀμενόθφ ἢ Φαμενόφ, ὁ ὑπερήφανος τρίτος Βασιλεὺς

τῆς δεκάτης ὀγδόης δυναστείας, δὲν φαίνεται ποσῶς διατεθειμένος νὰ μ' εἰπῇ *καλὴν νύκτα*, ὡς οὔτε μ' ἐκαλημέρην. Ἐγὼ ὅμως ἀναγκάζομαι, εἰ καὶ ἄκων, νὰ σοὶ τὸ εἰπῶ, πρῶτον διότι ἐδῶ ἡ δίοδος ἀπὸ τῆς ἡμέρας εἰς τὴν νύκτα εἶναι ἀκεραία σχεδόν. δευτερονδὲ διότι ἡ ἐπιστολή μου, ὅλη πεπυκνωμένη μὲ ἱερογλυφικὰ καὶ μὲ συγγραφεῖς, σὲ διέθεσεν ἤδη θεβαίως εἰς ὕπνον, καὶ τρίτον διότι ὁ Ἀραβὶς μου ἤρχισε νὰ ὀμιλῇ ἀνησυχῶς περὶ κροκοδείλων.

Ρ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΡΑΦΑΗΛ Ο ΣΑΝΚΤΙΟΣ.

« Ἄν ἤθελέ τις μ' ἐρώτησai τί ἐστὶ κάλλος, δὲν ἤξευρα τί ν' ἀποκριθῶ. Ἀρπάζων ὅμως εὐθὺς τὴν γραφίδα, καὶ σκιαγραφῶν ἐκ τοῦ προχείρου πρόσ-ῶπον ὥραϊον, ἔρριπτα αὐτὸ εἰς τὸ μέσον, καὶ ἔλεγα· ἰδοὺ τὸ κάλλος! »

Τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἔγραψε τὰ ἀνωτέρω ἐπροίκισεν ὁ Θεὸς μὲ ἐναργεστέραν τοῦ καλοῦ αἰσθησιν, παρὰ τὸν Πλάτωνα καὶ ὅλους ὅτοι, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τοῦ Πλάτωνος μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, συνέγραψαν βιβλία ὁλόκληρα περὶ τῆς μεταφυσικῆς τοῦ κάλλους οὐσίας.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὁ ἐκ τῆς ἰταλικῆς πόλεως Οὐρβίνου ζωγράφος Ῥαφαὴλ ὁ Σάνκτιος.

Τὸ προτελευταῖον ἔτος τοῦ βίου Λέοντος τοῦ Ι', ὁ πάπας οὗτος, ὅστις κτύπησε νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν αἰῶνά του, τέταρτος αὐτὸς μετὰ τὸν Περικλέα, τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν Αὐγούστον, καὶ ὡς τοὺς τρεῖς τούτους μεγαλόφρων καὶ μεγαλοπρεπῆς, εἰσήρχετο εἰς ἰδιωτικὴν τινα τῆς Ῥώμης οἰκίαν· εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην ἔκειτο ἐπὶ κλίνης νεκρὸς, ἔμπροσθεν ἀναπεπταμένου μεγάλου πίνακος, παριστάνοντος τὴν ἐπὶ τοῦ ὅρου Θαδῶρ μεταμόρφωσιν τοῦ Σωτῆρος· καὶ ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τούτου ἔχεεν ὁ πάπας ἐκεῖνος δάκρυα καὶ εὐλογίας καὶ ἄνθη.

Ὁ νεκρὸς οὗτος ἦτον ὁ νεκρὸς τοῦ ζωγράφου Ῥαφαὴλ τοῦ Σάνκτιου.

Τὸ ἔτος τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως Ὀθωνος, ἐντὸς τοῦ ὠραιότερου καὶ ἐντελεστερου τῶν ἀρχαίων ῥωμαϊκῶν μνημείων, τοῦ Πανθεοῦ, τὰ συμβούλια τεσσάρων σοφῶν τῆς Ῥώμης ἀκαδημιῶν, συνεθλίβοντο κύπτοντα ἐπάνωθεν νεωρυχοῦς τιнос σκελετοῦ, τοῦ ὁποίου μετὰ πολλῆς ἀκριβείας κατεμετρούντο τὰ ὅσα καὶ ἡριθμοῦντο οἱ ὀδόντες.

Ὁ σκελετὸς οὗτος ἦτον ὁ σκελετὸς τοῦ ζωγράφου Ῥαφαὴλ τοῦ Σανκτίου.

Ἐγεννήθη ὁ ἐνδοξος οὗτος ἀνὴρ εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν τοῦ Οὐρβίνου, τὴν τρίτην νυκτερινὴν ὥραν τῆς μεγάλης παρασκευῆς (28 μαρτίου) τοῦ ἔτους 1483, πατέρα ἔχων Ἰωάννην τινὰ de'Santi (ὄθεν καὶ τὸ, κατὰ τὴν τότε συνθήειαν, ἐκλατινισθὲν αὐτοῦ ὄνομα Σάνκτιος), ζωγράφον τὸ ἐπάγγελμα, τεχνίτην μὲν μέτριον, ἀνδρὰ δὲ κατὰ τὰ ἄλλα ἀξιόλογον, καὶ ἱκανόν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Βασάρου, νὰ χορηγήσῃ εἰς τὰ τέκνα του γῆν ἀνατροφὴν ἐκείνην τὴν ὅποιαν εἶχεν ἀρνηθῇ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν νεότη-